

Σκέψεις για μια κοινωνική επιδημία και την διαχείρισή της από το κράτος

*μεταξύ δράσης και υπευθυνότητας
μεταξύ διαταγής και αμφισβήτησης
μεταξύ αδράνειας και κίνησης*

πέφτει η σκιά

η ζωή είναι πολύ μακριά

Αντί προλόγου

Οι μέρες κι οι νύχτες μας φαντάζουν τόσο μεγάλες, αλλά ταυτόχρονα, ο χρόνος τρέχει ιλιγγιωδώς. Καθημερινά βρίσκουμε δεκάδες νέες ανακοινώσεις, αναλύσεις, μεταφράσεις. Διαβάζουμε –όσες προλαβαίνουμε– και σκεφτόμαστε, προσπαθώντας να βγάλουμε και εμείς μια άκρη με το τι σκατά συμβαίνει. Γιατί λοιπόν άλλο ένα κείμενο; Τι νόημα βρίσκουμε στο να βγάλουμε ένα κείμενο σ' αυτήν τη συνθήκη έντονης κοινωνικής απομόνωσης και φυσικής απόστασης, που θα δυσκολευτούμε να μοιράσουμε διευρυμένα σε ζωντανό χρόνο (προς το παρόν τουλάχιστον); Στην πραγματικότητα, αυτό το κείμενο αποτέλεσε την αφορμή να βρεθούμε και να συζητήσουμε λίγο αφηρημένα και λίγο πιο συγκεκριμένα πάνω σε όλα αυτά που ζούμε τον τελευταίο καιρό. Αυτή η συζήτηση θεωρήσαμε χρήσιμο να αποτυπωθεί ούτως ώστε να χαράξει νέες διόδους επικοινωνίας με όλες αυτές που σκέφτονται πάνω σ' αυτά που συμβαίνουν και που δεν τους φτάνει το «μένουμε σπίτι», αλλά ψάχνουν τις δυνατότητες ύπαρξης εντός του, την υπέρβασή του και την «επιστροφή» στον δημόσιο χώρο. Έτσι κι αλλιώς, οι καιροί επιτάσσουν επαναπροσδιορισμό τρόπων ύπαρξης, μεθόδων, λόγων και πρακτικών.

Η εξαίρεση ως κανόνας

Αναμφίβολα διανύουμε πρωτόγνωρες εποχές. Παγκόσμια διάδοση ιού, χιλιάδες κρούσματα και θάνατοι, απαγόρευση κυκλοφορίας, έγκριση για κάθε μας μετακίνηση, έλεγχοι των μπάτσων παντού, lockdown και σταμάτημα μεγάλου κομματιού της παραγωγής είναι κάτι που, οι περισσότερες από εμάς, δεν έχουμε ξαναζήσει. Οφείλουμε όμως να παραδεχτούμε πως η κρατική ρητορική περί καταστάσεως εκτάκτου ανάγκης, αντιθέτως, κάθε άλλο παρά πρωτόγνωρη μας είναι. Φαίνεται να είναι σταθερό συστατικό στοιχείο του τρόπου διακυβέρνησης εδώ και αρκετά χρόνια. Η κρατική ρητορική επιμένει, πως ό,τι συμβαίνει σήμερα, αποτελεί μια εξαίρεση, από την οποία θα εξέλθουμε σε ένα τάχα κοντινό μέλλον για να επιστρέψουμε σε μια υποτιθέμενη «μαγική» κανονικότητα. Καθώς όμως το καθεστώς αυτό απλώνεται στον χρόνο, τα όρια που το διακρίνουν από την κανονικότητα που το γεννά, αρχίζουν και θολώνουν. Προφανώς και η ίδια η κανονικότητα είναι μια συνθήκη που δεν υπήρξε ποτέ μαγική για εμάς.

Είναι λοιπόν, μέσα από αυτό το πρίσμα που πρέπει να εξετάσουμε και την παρούσα συνθήκη που διαμορφώνεται, με την Covid-19, να αποτελεί σύμφωνα με τα κρατικά χείλη, άλλη μια ασύμμετρη απειλή σήμερα. Μέσα από το πρίσμα, που δεν βλέπει, τη συγκυρία ως μια εξαίρεση, ένα δυσάρεστο διάλειμμα, αλλά ως κομμάτι μιας αναδιάρθρωσης που ήρθε για να μεταλλάξει μόνιμα τις κοινωνικές σχέσεις. Δεν αρνούμαστε πως η επιδημία και η διαχείρισή της όντως θα αποτελέσει μια τομή στις κρατικές πολιτικές, αλλά και στις ζωές μας. Αυτό που θέλουμε να τονίσουμε είναι όμως πως, ασχέτως αν η κρατική κίνηση μεταπηδά με αυξημένη ταχύτητα από τον έναν τρόπο διαχείρισης στον άλλο, η σχέση κεφάλαιο και η αναδιάρθρωσή της έχουν μια ιστορική συνέχεια. Ο χρόνος πίσω δεν γυρίζει. Δηλαδή, τα μέτρα και οι απαγορεύσεις που επιβάλλονται σήμερα, μπορεί ως ένα βαθμό να αρθούν σε βάθος χρόνου, οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί όμως που θα έχουν επιτελέσει ήρθαν για να μείνουν. Το «τίποτα δεν θα είναι όπως πριν» που δεν διστάζει κανείς να παραδεχθεί, σημαίνει «όλα θα είναι τα ίδια, αλλά χειρότερα».

Εξίσου σημαντικό είναι να μην ξεχνάμε σε τι συνθήκη βρισκόμασταν όταν ξεκίνησαν τα πρώτα κρούσματα κορονοϊού στην Ελλάδα. Για ασύμμετρη απειλή, για αποσταθεροποίηση της χώρας, για εισβολή και άλλα τέτοια ωραία ακούγαμε και μέχρι τότε. Μόνη απειλή τότε ήταν οι μετανάστ(ρι)ες. Άλλη μια συνθήκη εξαίρεσης, άλλη μια κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, που το κράτος καλούσε τους πολίτες να συστρατευθούν ενάντια στον κοινό εχθρό. Στρατός, αστυνομία και έλληνες πατριώτες αναλάμβαναν τη φύλαξη των συνόρων, πυροβολώντας, ψεκάζοντας, ξεγυμνώνοντας και κακοποιώντας τους μετανάστες. Ταυτόχρονα στα νησιά οι πατριώτες αλώνιζαν με πογκρόμ εναντίον μεταναστών, αλληλέγγυων και μελών ΜΚΟ που εργάζονταν στα καμπ. Ο λαός χειροκροτούσε τις «ηρωικές προσπάθειες» των σωμάτων ασφαλείας στον Έβρο και έστελνε τρόφιμα, μάσκες και τσίπερ απ, στις «Ελλάδος τα παιδιά».

Οι μετανάστες βρίσκονται ούτως ή άλλως σε καθεστώς

εξαίρεσης, και αυτό όχι μόνο δεν αλλάζει, αλλά έρχεται να επιβεβαιωθεί με τους πιο δολοφονικούς όρους και στο σήμερα. Γιατί, τι άλλο είναι ο εγκλεισμός τους στα κέντρα κράτησης, το στοίβαγμα τους κατά χιλιάδες σε σκηνές και κοντέινερ μέσα στις λάσπες, ο ένας πάνω στον άλλον, χωρίς καμία πρόσβαση σε γιατρό ή νοσοκομείο, εν μέσω πανδημίας, αν όχι το χρονικό ενός προαναγγελθέντος θανάτου; Ενώ υπάρχει επίσης η σκέψη, στη Μυτιλήνη και αλλού, να καλυφθούν από μετανάστες, οι θέσεις στον αγροτικό τομέα που έμειναν κενές λόγω του κλεισίματος των ελληνοαλβανικών συνόρων. Γίνεται ξεκάθαρο, πως ο λόγος και τα μέτρα περί προστασίας της δημόσιας υγείας αφορούν κομμάτι του ελληνικού εθνικού σχηματισμού (προφανώς με αστερίσκους και εξαιρέσεις). Οι υπόλοιποι είτε θα φυλακιστούν, είτε θα αποτελέσουν το εξευτελιστικά φθινό (αν όχι δωρεάν) εργατικό δυναμικό που θα συμβάλει στην ανάκαμψη της οικονομίας, είτε θα αφευθούν να πεθάνουν σε άθλιες συνθήκες. Και όσο σίγουρο είναι το τι πρόκειται να συμβεί στα κέντρα κράτησης, τώρα που η επιδημία έχει φτάσει εκεί (αποκλεισμός των καμπ Ριτσώνας και Μαλακάσας μετά από επιβεβαιωμένα κρούσματα), άλλο τόσο είναι και πως το ελληνικό κράτος που δημιούργησε αυτήν τη συνθήκη, θα έρθει να την εργαλειοποιήσει για να (ξανα)κατασκευάσει τους μετανάστες ως υγειονομική βόμβα και κοινωνική απειλή.

Ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής ως ιογενής συνθήκη

Με παρόμοια λογική, επιλέγουμε να μην βλέπουμε ούτε τον ίδιο τον ιό ως κάτι ανιστορικό, ως μια τυχαία φυσική καταστροφή. Η ύπαρξη, μετάδοση και επικινδυνότητα διάφορων ιών που αναδύονται ανά κάποια χρόνια, δεν αποτελούν εξωτερικότητες σε σχέση με τον τρόπο που ζούμε και παράγουμε/αναπαράγουμε. Αντιθέτως, υπάρχουν στον πυρήνα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Η ανάδυση ιών και η αντιμετώπισή τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανθρώπινη παρέμβαση στη φύση, την καταστροφή της, τη συσσώρευση πόρων και ανθρώπων σε φυσικά περιβάλλοντα που ήδη έχουν αλλοιωθεί. Οι υπερεντατικές συνθήκες παραγωγής που επικρατούν στον καπιταλιστικό γεωργοκτηνοτροφικό τομέα ευνοούν δραματικά τη δημιουργία και την εξάπλωση ιών με χαρακτηριστικά σαν την Covid-19 –συμπεριλαμβανόμενων και των δυνατοτήτων μετάβασης στον άνθρωπο και της ραγδαίας εξάπλωσης¹. Δεν έχουμε αυταπάτες ότι

¹ Η μετάδοση του ιού από τα ζώα στον άνθρωπο δεν είναι απλά ένα ζήτημα διατροφικής επιλογής, αλλά όπως λένε οι Chuang (συλλογικότητα από την Κίνα) «το άλμα από το ένα είδος στο άλλο καθορίζεται από παράγοντες όπως η εγγύτητα και η κανονικότητα της επαφής· το σύνολο τους κατασκευάζει το περιβάλλον εντός του οποίου η λοίμωξη είναι αναγκασμένη να εξελιχθεί. Όταν αυτή η διεπαφή μεταξύ ανθρώπων και ζώων αλλάζει, αλλάζουν και οι συνθήκες εντός των οποίων τέτοιες ασθένειες εξελίσσονται». Οι μεγάλες βιομηχανικές ζώνες του πλανήτη πέρα από το να καταστρέφουν και να μολύνουν τη φύση αποτελούν ιδανικό περιβάλλον για τη γέννηση, την εξέλιξη και αντίστοιχα τη μετάδοση τέτοιων επιδημιών στον άνθρωπο. Αυτό συμβαίνει επειδή η ραγδαία καπιταλιστική γεωργία και αστικοποίηση επεκτείνεται ολοένα και πιο βαθιά στα οικοσυστήματα με αποτέλεσμα να φέρνει στην επιφάνεια και να έρχεται σε επαφή με τέτοιες λοιμώξεις και να αλλάζει δραστικά το περιβάλλον τους. Παράλληλα, η εξάπλωση των επιδημιών ενισχύεται αισθητά τόσο από τη παγκόσμια κυκλοφορία εμπορευμάτων, όσο και από τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένη η ζωή μας: στοίβαγμένοι σε αστικά κέντρα και για αρκετά μέρη του πλανήτη σε ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης. Ειδικότερα, στις προλεταριακές γειτονιές αυτών των βιομηχανικών κέντρων επικρατούν κάκιστες συνθήκες υγιεινής, μηδαμινή περίθαλψη, μεγάλος υποσιτισμός και

ο κυρίαρχος επιστημονικός και κρατικός λόγος, που παράγεται σε σχέση με τις επιδημίες, αποτελεί περιγραφή μιας ουδετερότητας, μιας αντικειμενικής πραγματικότητας. Εδώ, είναι σημαντική μια παραδοχή: «δεν υπάρχει πολιτική ουδετερότητα της παραγόμενης γνώσης. Αντίθετα, αυτό που υπάρχει είναι πολιτικές στρατηγικές προώθησης και επιλογής ή περιθωριοποίησης και αποκλεισμού»². Γι' αυτό δεν πέφτουμε από τα σύννεφα. Προφανώς και κρύβονται πολιτικά διακυβεύματα γύρω από την μυστικοποίηση της ευθύνης (ανα)παραγωγής ιών και της μετάδοσής τους. Αφενός, υπάρχει η προσπάθεια κοινωνικής νομιμοποίησης του κράτους και η δημιουργία ενός κλίματος εθνικής ομοψυχίας απέναντι σε αυτήν την «ασύμμετρη απειλή» και αφετέρου η φυσικοποίηση των καπιταλιστικών σχέσεων και η αναπαραγωγή τους εν μέσω παγώματος μεγάλου μέρους της παραγωγής και οικονομικής κατάρρευσης.

Το κράτος ως εγγυητής

Αυτό που φαίνεται να τίθεται ως βασική προτεραιότητα αυτήν τη στιγμή, είναι η ενίσχυση της εικόνας του κράτους ως μοναδικού εγγυητή για τη δημόσια υγεία και ασφάλεια. Τα περισσότερα κράτη επέλεξαν να παγώσουν ένα μεγάλο κομμάτι της παραγωγής, κλείνοντας πολλές επιχειρήσεις και περιορίζοντας την κυκλοφορία. Είναι δεδομένο ότι αυτή τους η επιλογή θα επιταχύνει ακόμα περισσότερο την κρίση που ήδη βρισκόταν σε εξέλιξη. Ο προσανατολισμός αυτός μπορεί να μοιάζει καταστροφικός για την οικονομία, αλλά η στρατηγική τους ελπίζει σε αποτελέσματα σε βάθος χρόνου. Μια ανεξέλεγκτη εξάπλωση του ιού και ένας μεγάλος αριθμός νεκρών (όπως στην Ιταλία) θα επέφερε μια άμεση απονομιμοποίηση του κράτους, στα μάτια του κόσμου, ως εγγυητή και ρυθμιστή της κοινωνικής ζωής και η πολιτική αποσταθεροποίηση θα ήταν τεράστια. Καμία κυβέρνηση δεν θα ήθελε να χρεωθεί μια εκατόμυη νεκρών και όπου αυτό συμβεί θα έχει άμεσο αντίκτυπο στις κάλπες. Ο κίνδυνος αυτός δεν απειλεί μόνο το πολιτικό προσωπικό (που στην τελική μπορεί να αλλάξει), αλλά και τη βαθύτερη λειτουργία του κράτους (ως θεσμού) συνολικά: θα εμφανιστεί ως μηχανισμός ανίκανος να προστατέψει και να αναπαράγει τη ζωή των πολιτών του.

Ο στόχος λοιπόν, είναι να παρουσιαστεί το κράτος ως μια καλοκάγαθη πατρική φιγούρα που ξέρει καλύτερα από

συνωσιτισμός ανθρώπων. Αυτή η συνθήκη δεν είναι ζήτημα κουλτούρας ή επιλογής, αλλά αποτελεί προϊόν της εκμεταλλευτικής διαδικασίας του κεφαλαίου πάνω σε αυτούς τους πληθυσμούς. Αναλυτικότερα στο: Κοινωνική Μόλυνση: Μικροβιολογικός Ταξικός Πόλεμος, μετάφραση Φίλοι και φίλες της συνάντησης από Αθήνα και Θεσσαλονίκη, μπορεί να βρεθεί: <https://yfanet.espinblogs.net/2020/03/20/koinoniki-molynsi-koinonikos-kai-taxikos-polemos-stin-kina/>.

2 Emily Martin, «Προς μια ανθρωπολογία της ανοσολογίας – Το σώμα ως έθνος κράτος», μετάφραση και εισαγωγή από την ομάδα βιβλιοθήκης της κατάνηψης κτήματος Πραποπούλου.

μας, δρα προς όφελός μας και πρέπει να το ακούμε. Όσα κράτη καταφέρουν να περιορίσουν τη θανατοαριθμητική, θα έρθουν μετά να πανηγυρίσουν τις επιλογές τους, σε σύγκριση πάντα με αυτούς που θα έχουν πληγεί περισσότερο. Όλα τα παραπάνω δεν συμβαίνουν, φυσικά, απλά για λόγους πρεστίτζ, πόσο μάλλον εν μέσω κρίσης. Όσο πιο ισχυρό βγει το κράτος μέσα από αυτήν τη διαδικασία, όση περισσότερη συναίνεση καταφέρει να αποσπάσει, σε τόσο πιο πλεονεκτική θέση θα βρεθεί προκειμένου να επιβάλει τη μετακύλιση της κρίσης στις πλάτες μας. Μόνο που τότε, τα ιδεολογήματα που θα επιστρατεύσει δεν θα πρέπει να επινοηθούν από το μηδέν. Θα έχουν ήδη δοκιμαστεί στο κοινωνικό πεδίο, θα έχουν ήδη αναδυθεί στην επιφάνεια της κοινωνικής ζωής ως αυτονομία: η κρίση ως φυσικό φαινόμενο και καταστροφή, η ατομική ευθύνη ως προσωπική θυσία στο όνομα του γενικού συμφέροντος, τα μιανρά (ξένα) σώματα ως κίνδυνος μόλυνσης για τα υγιή (ντόπια), η ρουφιανιά και ο στιγματισμός όσων δεν πειθαρχούν ως καθήκον.

Δεν έχουμε μαντικές ικανότητες και θα σταματήσουμε τις εκτιμήσεις εδώ. Πρέπει όμως να είμαστε ξεκάθαρες. Δεν θεωρούμε ότι υπάρχει κάποια μαθηματική εξίσωση που να εγγυάται ότι οι άμεσες υλικές επιπτώσεις της κρίσης του κορονοϊού στις ζωές των ανθρώπων, θα οδηγήσουν αναπόφευκτα σε έναν κοινωνικό ξεσηκωμό. Επιλέγουμε να αναδείξουμε τις παραπάνω ιδεολογικές μεσολαβήσεις του κράτους, τον τρόπο με τον οποίο μυστικοποιεί τις καπιταλιστικές σχέσεις, προκειμένου να είμαστε σε θέση να σχεδιάσουμε τις δικές μας μεσολαβήσεις για το μέλλον και να μπορέσουμε να φανταστούμε τι είδους κοινότητες θα χρειαστεί να συγκροτήσουμε.

Για τη διάσωση του κεφαλαίου

Από την πρώτη στιγμή που ήρθε η επιδημία στις ζωές μας, το κράτος μαζί με τα ΜΜΕ προσπαθούν να την παρουσιάσουν ως μία φυσική καταστροφή. Άλλο ένα απρόσμενο γεγονός, λοιπόν, το οποίο διέκοψε την ανάκαμψη της οικονομίας. Για εμάς, η Covid-19 δεν είναι ένα τυχαίο γεγονός, μία εξωτερικότητα η οποία ήρθε να διαταράξει την ομαλότητα. Όπως αναλύσαμε και παραπάνω, η υγειονομική κρίση που ζούμε συνδέεται με έναν δομικό τρόπο με τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και αποτελεί μία εσωτερική διαδικασία κρίσης του συστήματος. Ταυτόχρονα, ο ιός αποτελεί και τον μεγεθυντικό φακό, με τον οποίο βλέπουμε πλέον οξυμένες τις ανισότητες εντός της κεφαλαιακής σχέσης μέσα από τη βίαιη κρατική διαχείριση.

Η επιβολή της καραντίνας, δημιουργεί μια ραγδαία επιβράδυνση της παραγωγής και κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Ο περιορισμός της κατανάλωσης στα απαραίτητα για την επιβίωση, η απαγόρευση των «άσκοπων» μετακι-

νήσεων και το κλείσιμο του μεγαλύτερου κομματιού της αγοράς, δημιουργεί μεγάλο κόστος στο κεφάλαιο. Το ίδιο, για να μπορεί άλλωστε να (ανα)παράγεται ως σχέση, πρέπει να βρίσκεται σε κίνηση. Δεν μπορεί να λειτουργήσει με όρους στασιμότητας, ούτε μπορεί με το γύρισμα ενός διακόπτη να ξαναβρεθεί στα επίπεδα που βρισκόταν πριν από την εξάπλωση της Covid-19. Για να ξεπεράσει λοιπόν, την κρίση του θα πρέπει να συνεχίσει την αναδιάρθρωση των σχέσεων παραγωγής στην ίδια κατεύθυνση που ακολουθούσε τα τελευταία χρόνια. Μπορεί κάποια από τα μέτρα που έχουν παρθεί –όπως ξαναείπαμε–, μετά από κάποιο διάστημα να ανασταλούν, ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η πανδημία από τα κράτη μάς δίνει μια γεύση αυτών των αλλαγών. Έχει μία σημασία λοιπόν, να διακρίνουμε την κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης που συντελείται αυτήν τη στιγμή για να μπορέσουμε να οργανώσουμε με καλύτερους όρους τις αντιστάσεις μας.

Σε διεθνές επίπεδο, το κεφάλαιο είναι ενοποιημένο όσο ποτέ άλλοτε. Οι αλυσίδες παραγωγής προϊόντων επεκτείνονται σε μακρινές περιοχές, τα εμπορεύματα ταξιδεύουν σε όλο τον κόσμο για να καταναλωθούν, οι εθνικές οικονομίες εξαρτώνται πολύ παραπάνω από το διεθνές εμπόριο, τόσο για να μπορέσουν να λειτουργήσουν, όσο και για να εξυπηρετούν τις ανάγκες των ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά, αυτήν τη στιγμή βλέπουμε μια εσωστρέφεια από την πλευρά των κρατών, ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στον ιό, βάζοντας σε δεύτερη μοίρα τις εμπορικές τους διασυνδέσεις. Χώρες, που προμήθευαν μέχρι πρότινος βασικά αγαθά, έχουν σταματήσει ή θέτουν όρια στις εξαγωγές τους, ενώ άλλες μπλοκάρουν προϊόντα στα σύνορά τους. Θα πρέπει να δούμε λοιπόν, κατά πόσο η εσωστρέφεια αυτή, θα επηρεάσει μακροπρόθεσμα τον καταμερισμό της παραγωγικής διαδικασίας, αλλά και βραχυπρόθεσμα τις τιμές και τα αποθέματα προϊόντων.

Τα κλειστά σύνορα, η απαγόρευση μετακινήσεων και γενικότερα η καθήλωση των ανθρώπων στα σπίτια τους μπλοκάρουν με άμεσο τρόπο τη μετανάστευση εργασίας. Από τη μία, η κινητικότητα της εργατικής δύναμης αποτελεί βασική ανάγκη του κεφαλαίου για να καλύπτει θέσεις εργασίας οι οποίες δεν γίνεται ή δεν συμφέρει να καλυφθούν από τους ντόπιους. Η επισφαλειοποίηση των συνθηκών εργασίας συντέλεσε στη δημιουργία ενός φτηνού εργατικού δυναμικού, το οποίο έχει την ευελιξία να αλλάζει συνεχώς τόπο κατοικίας. Από την άλλη, αποτελεί και μια κίνηση των ανθρώπων να βρουν δουλειά με καλύτερους όρους και να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους. Μπορεί οι μετανάστες που έρχονται στην Ευρώπη να αντιμετωπίζονται ως πρόβλημα καθώς πλέον αποτελούν πλεονάζον εργατικό δυναμικό³, αλλά μια αντιστοιχία

3 Οι μετανάστες που έρχονται από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική δεν αποτελούσαν από πάντα πλεονάζον εργατικό δυναμικό με αποτέλεσμα να βλέπουμε και μια διαφορετική διαχείριση από τα κράτη. Το 2015 ένα μεγάλο κομμάτι του μεταναστευτικού ρεύματος απορροφήθηκε από τις πιο ανεπτυγμένες οικονομίες της Ευρώπης, καθώς ήταν χρήσιμο για το κεφάλαιο ως φτηνό, εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Αλλά ακόμα και μετά τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας η αυστηροποίηση του ελέγχου των συνόρων και η συστηματικοποίηση της διαδικασίας ασύλου είχαν κατά κύριο λόγο ως στόχο το φιλτράρισμα των μεταναστών σε χρήσιμους και μη. Έτσι, το πόσο προσβάσιμη είναι η δίοδος προς την Ευρώπη έχει να κάνει ως ένα βαθμό με το πόσο χρήσιμο είναι το εργατικό δυναμικό που μετακινείται. Οι υπόλοιποι θα φυλακιστούν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στις χώρες υποδοχής ή θα πεθάνουν στα

–κρίσιμη για το κεφάλαιο– κίνηση πραγματοποιείται και εντός των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξειδικευμένες εργάτριες από τη Μεσόγειο μεταναστεύουν σε χώρες της κεντρικής Ευρώπης για να βρουν δουλειά στο αντικείμενό τους. Εποχιακοί εργάτες γυρνάνε από χώρα σε χώρα για να δουλέψουν στα χωράφια. Εργαζόμενες από τα Βαλκάνια έρχονται κάθε χρόνο στην Ελλάδα για σεζόν στην τουριστική βιομηχανία. Αυτή η καθήλωση προφανώς θα επηρεάσει όλη αυτή την κινητικότητα με αποτέλεσμα να δημιουργεί κενά σε αναγκαία κομμάτια της παραγωγής. Μένει λοιπόν, να φανεί με ποιον τρόπο το κεφάλαιο θα προσπαθήσει να καλύψει τις εποχιακές θέσεις εργασίας, αλλά και πως θα καταφέρει να επιβιώσει το εργατικό δυναμικό που σπριζόταν σε αυτήν.

Βρισκόμαστε λοιπόν, σε μία κρίσιμη καμπή. Σε παγκόσμιο επίπεδο ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής βλέπουμε να κλυδωνίζεται μέσα από τις δομικές του κρίσεις⁴ προκαλώντας προβλήματα στην ομαλή αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων εργασίας. Οι προηγούμενες κρίσεις μάς δίδαξαν ότι ο καπιταλισμός έχει τη δυνατότητα να βγαίνει ακόμα πιο δυνατός, πιο νομιμοποιημένος, από αυτές. Η μαζική καταστροφή κεφαλαίου (τόσο μέσω παραγωγής, όσο και εργατικής δύναμης) έχει –συνχά στην ιστορία– οδηγήσει σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης και ισχυροποίησης του συστήματος⁵. Το κεφάλαιο για να μπορέσει να ανταπεξέλθει θα αναδιαρθρωθεί με ακόμα πιο επιθετικούς όρους. Η επισφαλειοποίηση των συνθηκών εργασίας και ο αποκλεισμός από την εργασία φαντάζει μια μόνιμη κατάσταση για ακόμα μεγαλύτερο μέρος των προλετάρων. Ενώ, η μείωση του κόστους της εργατικής δύναμης καταλήγει πάλι ο

σύνορα. Βέβαια, η αντιμετώπιση των μεταναστών από το κεφάλαιο επηρεάζεται διαλεκτικά και με άλλους παράγοντες, όπως είναι η αδυναμία διαχείρισης από τα κράτη ενός τόσο μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος, η αυτενέργεια των ίδιων των ανθρώπων να ξεπεράσουν τις περιφράξεις που αντιμετωπίζουν, η ανάπτυξη ενός κινήματος αλληλεγγύης από τους ντόπιους, κλπ. Για μια πιο ολοκληρωμένη ανάλυση του ζητήματος μπορείτε να ανατρέξετε στο κείμενο του Τυφλοπόντικα 2 «Μετανάστευση, ανθρωπισμός και ιδιότητα του πολίτη»: <https://tiflorontikas.espiablogs.net/2017/06/26/%ce%bc%ce%b5%cf%84%ce%b1%ce%bd%ce%ac%cf%83%cf%84%ce%b5%cf%85%cf%83%ce%b7%ce%b1%ce%bd%ce%b8%cf%81%cf%89%cf%80%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82-%ce%ba%ce%b1%ce%b9-%ce%b9%ce%b4%ce%b9%cf%8c%cf%84%ce%b7/>

4 Όταν μιλάμε για δομικό τρόπο δημιουργίας των κρίσεων στον καπιταλισμό, το κάνουμε, θεωρώντας πάντα και την ίδια την ταξική πάλη κομμάτι του.

5 Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι δεκαετίες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όπου διαμορφώθηκε η μεγαλύτερη ανάπτυξη του καπιταλισμού και η ανάδυση του κοινωνικού κράτους.

μόνος δρόμος για να βγούμε από αυτήν την κρίση.

Για να το πούμε εν συντομία, αυτό που διακρίνουμε ως πολιτική κατεύθυνση γύρω από την εργασία, είναι ότι ο μισθός μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε επίδομα, ενώ η λήψη του κάθε επιδόματος μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε ζήτημα ανταποδοτικότητας. Μέσω της αυστηροποίησης των κριτηρίων, οι δικαιούχοι καλούνται να αποδεικνύουν συνεχώς ότι αξίζουν να το λάβουν. Αυτό βέβαια δεν είναι κάτι καινούριο, μια πρώτη εικόνα μας έδωσαν τα δεκάδες προγράμματα αντιμετώπισης της ανεργίας. Από τα κοινωφελή προγράμματα μέχρι τα voucher⁶, οι άνθρωποι εργάζονταν κανονικά, για να λάβουν εν τέλει λίγα παραπάνω από το επίδομα ανεργίας. Έτσι και σήμερα, ερχόμενοι στο ελληνικό παράδειγμα, η ΝΔ φαίνεται να επιστρέφει στην επιδοματική πολιτική που τόσο ξόρκιζε επί σύριζα. Με πολύ πιο βίαιους όρους βέβαια. Το επίδομα των 800 ευρώ (για ενάμιση μήνα) άλλωστε, έρχεται να αντικαταστήσει τον μισθό χιλιάδων εργαζομένων, ρίχνοντας τον ουσιαστικά κάτω από τον βασικό.

Παράλληλα, οι εργαζόμενοι και οι εργαζόμενες στους τομείς, που η λειτουργία τους θεωρήθηκε απαραίτητο να συνεχιστεί, αναδεικνύονται ως ήρωες (με στολή), τόσο από το ίδιο το κράτος, όσο και από πολλές εταιρίες⁷. Η μετατροπή αυτών που συνεχίζουν να δουλεύουν σε εθνικούς ήρωες όμως, απαιτεί και τις ανάλογες θυσίες από αυτούς.

Na μετατραπούν δηλαδή, σε αυτούς που θα κινδυνεύσουν (αλλά και θα δουλέψουν) παραπάνω, ώστε να επιβιώσει η πατρίδα και η κεφαλαιακή σχέση. Σε αυτόν τον ηρωισμό, δεν χωράνε διαμαρτυρίες για τα αυξημένα ωράρια ή για τους πενιχρούς μισθούς, πόσο μάλλον απεργίες ή ενπαινώσεις για την ανεπάρκεια του συστήματος υγείας. Άλλωστε, οι εθνικοί ήρωες πάντοτε κατασκευάζονταν, έτσι ώστε να αποτελέσουν βορά στα κανόνια του κεφαλαίου.

Ήδη κράτος και κεφάλαιο προετοιμάζονται να αντιμε-

6 Βλέπε: «Workfare, η συνέχεια της ανεργίας με άλλα μέσα» και το «Workfare Reloaded: αγώνες ενάντια στην επιβολή της εργασίας ως «ωφέλειας»» από τη Συνέλευση για την ΚΥκλοφορία των Αγώνων. Μπορεί να βρεθεί εδώ: <https://skya.espiv.net/2013/07/07/workfare-%CE%B7%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CF%87%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B5-%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1/> και εδώ https://skya.espiv.net/2015/02/08/workfare-reloaded/#attachment_1657

7 Βλέπε τις δηλώσεις Μητσοτάκη στις 19 Μαρτίου για το δώρο Πάσχα και τους ήρωες με τις πράσινες και άσπρες στολές, όσο και τις διαφημίσεις εταιριών Σούπερ Μάρκετ (όπως το Lidl).

τωπίσουν τις οικονομικές επιπτώσεις και τις αντίστοιχες αντιδράσεις μέσα από τα μέτρα «αντιμετώπισης της πανδημίας». Το υπουργείο Εργασίας νομοθέτησε ότι για τους επόμενους μήνες οι επιχειρήσεις μπορούν να μειώσουν τους μισθούς και το ωράριο στο 50%⁸ με την υποχρέωση να διατηρήσουν τον ίδιο αριθμό εργαζομένων. Η κυβέρνηση προσπαθεί να μας καθησυχάσει, εξαγγέλλοντας τον περιορισμό των απολύσεων για ένα μήνα, αλλά η πραγματικότητα της αγοράς εργασίας μας δείχνει το αντίθετο. Το αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος μπορεί να εντάχθηκε στη ρύθμιση του 50%, ωστόσο με την αποστολή μηνύματος ανακοίνωσε ότι δεν ανανεώνει τη σύμβαση ορισμένου χρόνου σε 400 εργαζόμενους. Όπως και αν ονομάζουν τις απολύσεις, το αποτέλεσμα είναι το ίδιο. Χιλιάδες εργαζόμενοι τους επόμενους μήνες θα χάσουν τη δουλειά τους. Στους κλάδους του επισιτισμού και του τουρισμού οι οποίοι θα είναι για τους επόμενους μήνες σε καραντίνα, πολλές επιχειρήσεις θα κλείσουν οδηγώντας τους εργαζόμενους στην ανεργία και χωρίς κανένα εισόδημα. Η δικαιολογία πάλι θα είναι ότι δεν τη βγάζουμε κι έτσι πρέπει να βάλουμε όλοι πλάτη. Όμως, δεν βλέπουμε αυξήσεις μισθών και προσλήψεις στις εταιρίες όπου οι εργαζόμενοι συνεχίζουν να δουλεύουν ασταμάτητα με κίνδυνο να κολλήσουν την Covid-19. Ούτε βλέπουμε μια ανάλογη ενίσχυση των υπαλλήλων στα σούπερ μάρκετ όπου ο τζίρος έχει αυξηθεί κατά 80%⁹. Δεν ξαφνιαζόμαστε απ' όλα αυτά. Φανερώνεται όμως, ότι και αυτήν την κρίση δεν θα την πληρώσουμε όλοι το ίδιο, ότι η εθνική ομοψυχία και ενότητα που μας καλούν να δείξουμε, κρύβει μέσα της τη μεγαλύτερη ένταση της εκμετάλλευσής μας.

Η πατρική αγκαλιά του κράτους δεν μας χωράει όλες (κι ούτε μας χώρεσε ποτέ)

Με το κράτος να έχει κερδίσει την κοινωνική νομιμοποίηση του μοναδικού και ικανότερου εγγυητή της δημόσιας υγείας και ασφάλειας, το ζήτημα της αναχίτησης της εξάπλωσης παρουσιάζεται ως ζήτημα κοινωνικής αποστασιοποίησης και μόνο. Όσο πιο πολύ μειωθούν οι επαφές, όσο πιο έγκλειστες και απομονωμένοι μείνουμε, όσο πιο πολύ... «μείνουμε σπίτι», τόσο περισσότερο θα αναχίτησει και η εξάπλωση, τόσο πιο πολλές ζωές θα σωθούν. Σε αυτό το πλαίσιο προσπαθεί να μας πείσει ότι για να μπορέσει να διαχειριστεί την παρούσα κρίση, πρέπει να σεβαστούμε τα αλληπάλλληλα μέτρα που φαντάζουν αναπόδραστα ως προς την αντιμετώπιση της «πανδημίας».

Δεν θέλουμε να ανοίξουμε μια συζήτηση για την αποτελεσματικότητα του «social distancing», η αναγωγή του όμως, στο ύψιστο (οριακά και το μοναδικό) μέτρο ενάντια στην εξάπλωση της επιδημίας ανοίγει διάφορα

8 Αν σκεφτεί κανείς ότι ο ίδιος ο υπουργός δήλωσε ξεκάθαρα ότι εν μέσω κρίσης θα σταματήσουν οι έλεγχοι στις επιχειρήσεις, γίνεται ξεκάθαρο πως πολλά αφεντικά πρόκειται να εφαρμόσουν την ρύθμιση του 50%... όσον αφορά τον μισθό. Αμφιβάλλουμε κατά πόσο βέβαια θα μειωθούν και τα ωράρια αντίστοιχα. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, δεν απαντιέται το ερώτημα για το πως ακριβώς θα τη βγάλουν πέρα οι εργαζόμενοι με το μισό ενός ήδη πεσοκομμένου μισθού.

9 https://banks.com.gr/nielsen-poliseis-sta-souper-market-stin-pro-kai-meta-covid-19-epochi/?fbclid=IwAR0SnVui-KcbKASjdQsYE7hmyW88nwlV4ZJnkofWTNayK5V23_2blTtzvJ

ζητήματα. Με το κυριότερο –θα λέγαμε– να είναι η όλη και εντονότερη στρατιωτικοποίηση της δημόσιας υγείας. Αυτό δεν διαφαίνεται μόνο στην κρατική ρητορική που ονομάζει τον ιό «εισβολέα» και μας υπενθυμίζει καθημερινά ότι «βρισκόμαστε σε πόλεμο». Η πρόληψη της υγείας του πληθυσμού, από ζήτημα συνθηκών ζωής, μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε θέμα κοινωνικού ελέγχου. Το ξεπέρασμα της νόσου, σε ζήτημα πειθαρχίας. Και ο νέος γιατρός, ξαναανακαλύπτεται στο πρόσωπο της αστυνομίας, η οποία, μέσω αυστηρών ελέγχων, προστίμων και εκφοβισμών, καλείται να κρατήσει τους πολίτες σε απόσταση και απομόνωση. Ταυτόχρονα, συγκαλύπτει βέβαια και τη χρόνια υπο-επένδυση και τις πολλαπλές περικοπές που έχουν εφαρμοστεί κατά κόρον τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό Εθνικό Σύστημα Υγείας: στις ΜΕΘ, στο προσωπικό, στον εξοπλισμό των νοσοκομείων κ.ο.κ. Αποκρύπτει επίσης, το γεγονός ότι η ίδια η θνητότητα του ιού, αλλά και γενικότερα η θνησιμότητα του πληθυσμού σχετίζεται άμεσα με τη δυνατότητα πρόσβασης (ή μη) σε μια αξιοπρεπή περίθαλψη.

Εύκολα λοιπόν, θα κατέληγε κάποιος ότι η λύση στο αδιέξοδο που δημιουργεί το ανεπαρκές σύστημα υγείας θα ήταν η αύξηση της χρηματοδότησής του. Πιο πολλές μεθ, πιο πολύ προσωπικό, πιο πολύ εξοπλισμός, πιο λίγα f-16. Τι θα σήμαιναν όλα αυτά; Προφανώς, βελτιωμένη δυνατότητα αντιμετώπισης των κρουσμάτων και άρα λιγότεροι θάνατοι. Και αυτό δεν είναι ασήμαντο. Όσο χρήμα και να ρίξουν βέβαια από τους κρατικούς προϋπολογισμούς (το οποίο προφανώς δεν μπορεί να είναι απεριόριστο), εν μέσω μιας επιδημίας που δεν γνωρίζουμε ακόμα τι έκταση θα πάρει, η ανεπάρκεια θα παραμείνει. Όσο πιο προνομιακή, όσο πιο σοσιαλδημοκρατική και να γίνει η διαχείρισή της, η υγεία θα παραμένει (ένα κατά βάση πολύ ακριβό) εμπόρευμα, που θα ακολουθεί τον νόμο ζήτησης –προσφοράς. Η κριτική λοιπόν, στην κυβέρνηση και στη διαχείριση της υγείας είναι θεμιτή, αλλά όσο παραμένει σ' αυτό το επίπεδο, είναι καταδικασμένη να μπλέκει ουσιαστικά με μια αριθμητική των θανάτων. Σε καμία περίπτωση δεν λέμε ότι δεν πρέπει να πιέζουμε συνεχώς προς μια κατεύθυνση βελτίωσης των συνθηκών και της συμπεριληπτικότητας του συστήματος υγείας, κάθε άλλο· αλλά είναι πολύ σημαντικό να μην ξεχνάμε ότι ο σκοπός δεν είναι να βελτιώσουμε τις στατιστικές, αλλά να τις ανατρέψουμε.

Σε έναν κόσμο που τα πάντα είναι εμπορεύματα, η ασύμμετρη απειλή παραμένει ο καπιταλισμός.

Είναι επίσης ο ίδιος ο καπιταλισμός που αποτελεί και βασικό επιβαρυντικό παράγοντα στην υγεία των ασθενών

όσον αφορά την επιδημία –από τι εξαρτάται δηλαδή, πόσο άσχημα θα περάσει το κάθε άτομο την ίωση. Σύμφωνα με τις επίσημες ανακοινώσεις, αυτοί εξαντλούνται στην ηλικία, το χαμηλό ανοσοποιητικό, τα καρδιοαγγειακά και αναπνευστικά νοσήματα. Για το πως παράγονται βέβαια τα διάφορα νοσήματα υπάρχει επίσης σιωπή, με αποτέλεσμα και αυτά να φυσικοποιούνται. Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε πολλά σε αυτό το σημείο, από την πίεση που παράγει η εντατικοποίηση της εργασίας μέχρι το άγχος να φτάσει ο μισθός μέχρι τα τέλη του μήνα. Θέλουμε όμως να σταθούμε σε ένα πιο απτό και συγκεκριμένο παράδειγμα. Η Βόρεια Ιταλία είναι η πιο επιβαρυνμένη –από άποψη ατμοσφαιρικής ρύπανσης– περιοχή στην Ευρώπη (και μια από τις πιο επιβαρυνμένες στον κόσμο). Αυτό συμβαίνει, καθώς μεγάλο ποσοστό της βαριάς βιομηχανίας της γειτονικής χώρας βρίσκεται ακριβώς σε εκείνη την περιοχή. Η ατμοσφαιρική αυτή ρύπανση, έχει ως αποτέλεσμα στις περιοχές εκείνες να συναντάμε και τον –αναπνευστικά– πιο επιβαρυνμένο πληθυσμό της Ευρώπης. Πράγμα που, σε συνάρτηση με έναν ιό που η κύρια αιτία θανάτου είναι ότι προκαλεί πνευμονία, έμελλε να παίξει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των ασθενών που μολύνονταν με Covid-19. Έτσι, δεν νοείται να παραλείπεται από την εξίσωση η σχέση μεταξύ ατμοσφαιρικής ρύπανσης και θνητότητας του ιού.

Είναι, λοιπόν, ο ίδιος ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής που δημιουργεί τις κατάλληλες ιογενείς συνθήκες από τη μία, αλλά και ο ίδιος που παράγει έναν σωματικά επιβαρυνμένο και άρα ευάλωτο (ευπαθή θα έλεγε κανείς) στον ιό (και κάθε ιό) πληθυσμό.

Παράλληλα, διακρίνονται πλέον και οι έντονες αντιφάσεις στην κρατική διαχείριση. Ενώ δηλαδή, οι οδηγίες και οι εκπρόσωποι του κράτους μιλάνε για «καραντίνα» και για περιορισμό της κίνησης των ανθρώπων, ταυτόχρονα αφήνουν εργοστάσια και επιχειρήσεις, που δεν έχουν καμία σχέση με την κάλυψη των λεγόμενων βασικών αναγκών, να λειτουργούν κανονικά, αναγκάζοντας εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενους να εκτίθενται στον κίνδυνο της μόλυνσης μέσω της καθημερινής επαφής και της έλλειψης μέτρων προστασίας. Άνθρωποι συνεχίζουν να εργάζονται καθημερινά κάτω από δύσκολες συνθήκες σαν να μην έχει αλλάξει τίποτα, ενώ ορισμένοι από αυτούς αναγκάζονται να βρίσκονται σε άμεση επαφή με εκατοντάδες άλλους ανθρώπους. Τα παραδείγματα του Μπέργκαμο και της Μπρέσια στην Ιταλία είναι ενδεικτικά όσον αφορά τον κίνδυνο της μετάδοσης μέσω της λειτουργίας της βιομηχανικής παραγωγής. Και στις δύο πόλεις τόσο τα κρούσματα, όσο και οι θάνατοι ξεπερνάνε κατά πολύ τις περισσότερες περιοχές της Ιταλίας¹⁰.

10 «Σε συνέντευξη για την επιδημία του κορονοϊού, ο δήμαρχος της πόλης δεν μάζησε τα λόγια του: η εξάπλωση και η μολυσματικότητα της λοίμωξης, ο μεγάλος αριθμός θανάτων, μια πραγματική σφαγή, στην περιοχή της Μπρέσια σφειλεται και στα «αφεντικά των βιομηχανιών». Από μόνες τους οι δύο επαρχίες του Μπέργκαμο και της Μπρέσια έχουν το ένα τέταρτο όλων των κρουσμάτων και σχεδόν το τρίτατο τοις εκατό των θανάτων σε ολόκληρη τη χώρα. Η εξήγηση είναι απλή. Το Μπέργκαμο και η Μπρέσια είναι οι δύο πιο βιομηχανοποιημένες επαρχίες στην Ιταλία, το να ζητείται να παραμείνει ο κόσμος στο σπίτι και να αφήνουν τα εργοστάσια ανοιχτά, στην περίπτωση αυτή σημαίνει ότι δεν κλείνει τίποτα και ότι ένα πλήθος δεκάδων χιλιάδων ανθρώπων υποχρεώνονται να μένουν συγκεντρωμένοι σε κλειστούς χώρους για ώρες και ώρες». Από το κείμενο «Η βρώμικη συνείδηση των αφεντικών» που δημοσιεύτηκε στο blog περγάδι (το)- <https://pergadi.blogspot>.

Τα παραπάνω, μας αναγκάζουν να σταθούμε λίγο εκτενέστερα στην έννοια της ευπάθειας καθεαυτή. Ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής οδηγεί στη δημιουργία ευπαθών κομματιών πληθυσμού και εξαιτίας των αποκλεισμών που αυτά βιώνουν, τα οποία ποτέ δεν αναφέρονται ως τέτοια. Υπάρχουν δηλαδή, κομμάτια του πληθυσμού που κινδυνεύουν, όχι γιατί έχουν μεγάλο μέσο όρο ηλικίας ούτε γιατί όλοι και όλες έχουν αναπνευστικά προβλήματα. Αλλά γιατί η ίδια η στέγη τους από ένα βασικό βιοτικό επίπεδο, αλλά και από την περίθαλψη είναι αυτό που τους/τις μετατρέπει σε επισφαλείς ομάδες. Με τον όρο «ευπαθείς ομάδες» το κράτος τείνει να αποκρύπτει αυτά τα υποκείμενα που μπορεί να κινδυνεύουν, ορίζοντας τη μειωμένη αντίσταση στις ασθένειες ως φυσικό χαρακτηριστικό κάποιων οργανισμών και όχι ως αποτέλεσμα των ελλείψεων της περίθαλψης και των πολιτικών του. Στο ίδιο πλαίσιο συγκαλύπτεται και η ίδια η «ευγονική» διαχείριση μεταξύ των ευπαθών. Προφανώς αν χρειαστεί να γίνει μια διαλογή ανάμεσα σε αυτούς που νοσούν και οι δυνατότητες προστασίας είναι εφικτές μόνο για λίγους, το κράτος θα επιλέξει να διασφαλίσει την ακεραιότητα των πιο παραγωγικών, συνήθως νεότερων σε ηλικία ανθρώπων¹¹. Και γι' αυτόν τον λόγο καλούμαστε εμείς να βάλουμε πλάτη στο κατακερματισμένο εθνικό σύστημα υγείας, ώστε για άλλη μια φορά το κράτος να μην εκτεθεί απέναντι στην ωμότητά του.

Η «ατομική ευθύνη» και το σώμα ως απειλή

Η φυσικοποίηση της συνθήκης αυτής, οδηγεί αυτόματα και στο συμπέρασμα πως εμείς ως άτομα, είμαστε αυτοί που φέρουμε το συνολικό βάρος της ευθύνης, επιδεικνύοντας προσοχή, υπακοή και αυτοπειθαρχία, για να επιβραδύνουμε την εξάπλωση. Έτσι ξεκίνησε σιγά σιγά η αναγκαιότητα της καραντίνας, προχώρησε στην απαγόρευση συνάθροισης πολλών ατόμων στον δημόσιο χώρο και κατέληξε στην απαγόρευση κυκλοφορίας. com/2020/03/blog-post.html

11 Εδώ σκοντάφτουμε σε μια κρατική αντίφαση. Την ίδια στιγμή που το κράτος μάς ζητά μανιωδώς να μείνουμε σπίτι ούτως ώστε να διαφυλάξουμε την ακεραιότητα των «παπουδών και των γιαγιάδων μας», η ευγονική διαχείριση που πρόκειται να συντελεστεί στα νοσοκομεία λόγω ανεπάρκειας εξοπλισμού (πράγμα που ήδη συμβαίνει σε άλλες χώρες) θα οδηγήσει στο να «θυσιαστούν» οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι, ούτως ώστε να μπορέσει να λειτουργήσει λίγο πιο ανάλαφρα το σύστημα υγείας. Έτσι κι αλλιώς, τα ασφαλιστικά ταμεία αδειάζουν και οι ηλικιωμένοι δεν είναι τόσο παραγωγικοί ώστε να τα τροφοδοτούν, όσο άλλοι.

προστασία των ευπαθών ομάδων και η καθυστέρηση μετάδοσης του ιού, ώστε να απλωθεί όσο περισσότερο γίνεται στον χρόνο η κατάρρευση του εθνικού συστήματος υγείας γίνεται καθήκον όλων μας και πραγματώνεται μέσω της κοινωνικής αποστασιοποίησης, της απομόνωσης, της τήρησης μέτρων ασφαλείας και αποτυπώνεται σε φιλελεύθερα/ατομικιστικά σλόγκαν του στυλ «μένουμε σπίτι» υπερτονίζοντας τη βαρύτητα της ατομικής μας ευθύνης. Η έκκληση στην τελευταία και η υπερπροβολή της δεν αποτελεί έκπληξη, καθώς στον καπιταλισμό κάθε υποκείμενο είναι υπεύθυνο για τον εαυτό του και η προσωπική του ευημερία συνήθως βρίσκεται ανταγωνιστικά με την ευημερία κάποιου άλλου. Κοινώς, οι απαιτήσεις που καλούμαστε αυτήν τη στιγμή να απαντήσουμε διαγράφουν μια συνέχεια σε σχέση με το πώς ήδη συγκροτούνται οι καπιταλιστικές κοινωνίες, αφήνοντας παρακαταθήκη για το μέλλον στα πλαίσια μιας κουλτούρας που διαπνέει ατομικισμό, ρουφιανιά, (αυτο)πειθαρχία, (αυτο)καταστολή και οξυμένο κοινωνικό έλεγχο. Όπου δεν φτάνει το βλέμμα του μπάτσου, θα φτάσει δηλαδή, η ρουφιανιά του ευσυνείδητου γείτονα.

Επιπλέον, ο λόγος περί ατομικής ευθύνης απέναντι στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, αλλά και στους κοντινούς μας «άλλους» αναγκαστικά αναδύεται μέσα από έναν λόγο γύρω από το σώμα και την ατομική υγιεινή. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, μας έχει ήδη συστήσει να συμπεριφερόμαστε ως «μολυσματικά» άτομα τα οποία έχοντας συνείδηση της απειλής που αποτελούν, οφείλουν να είναι προσεκτικά απέναντι τόσο στις ευπαθείς ομάδες, όσο και συνολικότερα στις προσωπικές τους επαφές. Το ζήτημα που ανοίγεται μετά τη συνολική καθήλωση όλων των υποκειμένων που αποτελούν ψηφίδες ενός πολιτικού – εθνικού σώματος σε εν δυνάμει «υγειονομικές βόμβες», είναι ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης με τα σώματά μας και της κοινωνικής επαφής. Ουσιαστικά, η φυσική απόσταση αναδύεται ανάμεσά μας, χρωματίζοντας τόσο την παροντική διαμόρφωση των κοινωνικών και πολιτικών μας σχέσεων, όσο και τις δυνατότητές τους. Θα μας επιτρέψουμε ξανά να αγγιχτούμε, να πάρουμε ρίσκα, να έρθουμε (πολύ) κοντά αντιλαμβανόμενες ότι οι κοινωνικές μας συναναστροφές δυνάμει αντιπαράτιθενται με το διευρυμένο κατακερματισμένο σώμα που δομείται με αφορμή την πανδημία;

Η καραντίνα δεν είναι μια και για κάποιους δεν λύνει τίποτα

Ανοίγοντας το ζήτημα της συνθήκης της καραντίνας, πιστεύουμε ότι αξίζει να φωτιστούν οι διάφορες ποιότητες που τη σκιαγραφούν. Το εκάστοτε υποκείμενο βιώνει την καραντίνα με ποικίλους τρόπους. Αφενός, οι γενικότερες συνθήκες διαβίωσης και οι κοινωνικές επιλογές που έχει κάνει ο καθένας προφανώς διαμορφώνουν την υποκειμενική εμπειρία καραντινοποίησης. Η ίδια η στέγαση αποτελεί ένα κοινωνικό – ταξικό ζήτημα, με το πως βιώνει η καθεμία τη συνθήκη της «μένουμε σπίτι»-απομόνωσης να μεταλλάσσεται τελείως ανάλογα με τα τετραγωνικά μέτρα ενός σπιτιού ή και με το αν συγκατοικεί (ή όχι). Ταυτόχρονα, ο περιορισμός στο σπίτι σε καμία περίπτωση δεν εξυπακούεται μια συνθήκη ασφάλειας. Το σταμάτημα της εργασίας δεν σημαίνει και de facto πάγωμα λογαριασμών, ενοικίου, ευρύτερων εξόδων κοινωνικής αναπαραγωγής. Για κάποιες η οικία, αποτελεί πολλαπλασιασμό της βίας ή/και περιορισμό στη βάρβαρη σφαίρα του οικογενειακού ελέγχου. Το σπίτι δεν είναι θαλπωρή και ζεστασιά για όλους και όλες. Πολλές φορές αποτελεί άγχος, βία και αδυναμία να αλλάξεις τη ζωή σου μαζί με άλλους. Την ίδια στιγμή, η ίδια η δυνατότητα της καραντίνας, παραμένει ανέφικτη όταν συζητάμε για όλες αυτές τις κοινωνικές ομάδες ανθρώπων οι οποίες βρίσκονται μονίμως σε κατάσταση εξαίρεσης όσον αφορά το σύστημα υγείας, την κρατική οικονομική στήριξη, την πολιτεϊότητα και άλλες παροχές. Οι άστεγοι έτσι κι αλλιώς, δεν έχουν κάποιο σπίτι για να γυρίσουν σε αυτό, οι χρήστες ουσιών θα βρίσκονται σε πολύ δυσχερέστερη θέση σε σχέση με πριν, οι ρομά κάθε περιοχής «με ειδική μέριμνα του οικείου δήμου ενημερώνονται με κάθε πρόσφορο μέσο...να παραμείνουν καθ' όλο το διάστημα του προσωρινού περιορισμού της κυκλοφορίας εντός των καταυλισμών»¹², οι μετανάστ(ρι)ες θα συνεχίσουν να στοιβάζονται σε κλειστά κέντρα κράτησης χωρίς πρόσβαση σε περίθαλψη και στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής, οι έγκλειστοι σε ψυχιατρεία και φυλακές θα αντιμετωπίζουν μια ακόμα πιο διογκωμένη συνθήκη εγκλεισμού λόγω κατάργησης των επισκεπτηρίων κτλ.

Τι συμβαίνει λοιπόν, όταν η υπεύθυνη στάση απέναντι στα μέτρα, δεν είναι και τόσο υπεύθυνη απέναντι σε όλους και όλες αυτές που πλήττονται με τον πιο βίαιο τρόπο στην παρούσα συνθήκη; Ο φόβος, η ενσωμάτωση της ατομικής υπευθυνότητας, αλλά και η πραγματική συμβολή στη μείωση της ταχύτητας εξάπλωσης του ιού, μας έκαναν να μείνουμε σπίτι. Αν λοιπόν σκεφτόμαστε να το επανεξετάσουμε, εδώ ακριβώς έχουμε και τον πιο αναγκαίο λόγο να το κάνουμε.

12 <https://www.civilprotection.gr/el/simantika-themata/nikos-hardalias-menoyme-spiti-apofeygoyme-ton-syghrotismo-akoloythoyme-toys>. Στο ίδιο πλαίσιο διαχείρισης των ρομά με το παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε πρωτοβουλίες του δήμου Χαλανδρίου για απομάκρυνση οικογενειών από τον καταυλισμό και απολύμανσής του, με απώτερο σκοπό την «ένταξη» τους στον αστικό ιστό: <https://www.chalandri.gr/uncategorized/60344/?fbclid=IwAR3lnX4KozBqWhWqvxxyX791yy9ObvctwLpDWnvlh5iblZCH0oGhmU5zgz4>. Η εν λόγω αντιμετώπιση έχει δύο όψεις. Όπου δεν λαμβάνονται μέτρα «ενσωμάτωσης» και «ένταξης» των πληθυσμών ρομά στον εθνικό σχηματισμό (μέσω εκπαίδευσης, μετεγκατάστασης κλπ.), αναπαράγεται η γκετοποίηση τους βλπ: «Για την (πολιτική) οργάνωση του σύγχρονου ελληνικού ρατσισμού: το παράδειγμα του Χαλανδρίου (Μέρος Β')», 0151 #4.

Και τώρα τι; Ώρα για ζύγισμα

As μην ξεχνάμε ότι το κεφάλαιο πάνω απ' όλα είναι μια κοινωνική σχέση η οποία διαμορφώνεται διαλεκτικά με την ταξική πάλη. Έτσι, στον καπιταλισμό μπορεί να δημιουργούνται κρίσεις με ένα δομικό τρόπο, σίγουρα όμως το αν αυτή η κρίση θα οδηγήσει σε περαιτέρω υποτίμησή μας ή αν θα διανοίξει περάσματα είναι ένα ανοικτό στοιχείο. Αυτό δεν θα καθοριστεί από κάποια πρωτοπορία σε κλειστά δωμάτια, ούτε βέβαια η περαιτέρω υποτίμηση μας θα γεννήσει αυτόματα τα κινήματα του μέλλοντος. Θα καθοριστεί από την πραγματική κίνηση των ανθρώπων. Αν θα πληρώσουμε εμείς και αυτή την κρίση του κεφαλαίου, είναι επίδικο του κοινωνικού ανταγωνισμού, των κοινωνικών αγώνων που θα αναπτυχθούν το επόμενο διάστημα. Όχι μόνο μετά το πέρας της συνθήκης αποκλεισμού, αλλά ακόμα και σε συνθήκες καραντίνας. Μιας συνθήκης η οποία άλλωστε, φαίνεται στην καλύτερη να κρατάει αρκετούς μήνες, στη χειρότερη να είναι μια επαναλαμβανόμενη κατάσταση με σαφώς μεγαλύτερη διάρκεια. Και οι ανάγκες μας, δεν μπορούν να περιμένουν.

Το στοίχημα –μεταξύ άλλων– είναι να βρούμε τα πατήματά μας στο λεπτό εκείνο κενό, μεταξύ μιας στείρας αντιδραστικότητας στα μέτρα προστασίας και της κρατικής πολιτικής που προσπαθεί να παρουσιάσει κάθε σώμα ως μια πιθανή εστία μόλυνσης, μια απειλή μετάδοσης. Το πως θα γίνει αυτό δεν μπορούμε να το πούμε ούτε εμείς ξεκάθαρα. Πλέουμε σε αχαρτογράφητα νερά. Πρέπει όμως να προσπαθήσουμε να ανακαλύψουμε τους τρόπους να αγωνιστούμε στα πεδία της παραγωγής που παραμένουν ενεργά, αλλά και σε κάθε πεδίο της κοινωνικής αναπαραγωγής. Μπορεί ως ένα σημείο να μένουμε και εμείς σπίτι, αλλά δεν μπορούμε να μένουμε άπραγοι μπροστά στην όξυνση των αποκλεισμών στην περίθαλψη απέναντι στις μετανάστριες, αλλά και σε όσους αναγκάζονται να αντιμετωπίσουν σοβαρά προβλήματα υγείας στο σπίτι τους. Μπορεί οι μετακινήσεις μας να έχουν περιοριστεί αρκετά, αλλά δεν γίνεται να καθόμαστε με σταυρωμένα χέρια μπροστά στη θανατοπολιτική του κράτους που στοιβάζει μετανάστες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης εν μέσω επιδημίας. Δεν γίνεται να σιωπήσουμε μπροστά στον συνωστισμό των φυλακισμένων και στο κόψιμο των επισκεπτηρίων τους. Κάποιοι από εμάς δεν μπορούμε να λογαριαστούμε με τ' αφεντικά μας, γιατί μας βάζουν να δουλεύουμε άπειρες ώρες, σε κακές συνθήκες εργασίας, με κίνδυνο να κολλήσουμε ή δεν μπορούμε να περιμένουμε το επίδομα γιατί ποτέ δεν είχαμε ένσημα. Κάποιες από εμάς δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να κάθομαστε μέσα γιατί το σπίτι ποτέ δεν ήταν ένα ασφαλές μέρος, ενώ άλλοι δεν είχαν ποτέ. Και σίγουρα, κανένας και καμία δεν αντέχει στη σκέψη να συνηθίσουμε τη νέα αυτή συνθήκη. Πρέπει λοιπόν, να βρούμε τους τρόπους να διατηρήσουμε τις κοινότητές μας, αλλά και να προσπαθήσουμε να χτίσουμε νέες. Απέναντι στη συνεχιζόμενη υποτίμησή μας να ξαναβάλουμε στο επίκεντρο την ανατίμηση του έμμεσου μισθού μας, μιας και δεν έχουμε και δεν θέλουμε να πληρώσουμε τα νοίκια και τους λογαριασμούς μας. Χρειάζεται να πειραματιστούμε με νέα δίκτυα επικοινωνίας του λόγου μας μέσα στις διαδρομές που κινούμαστε και στους τόπους που συνεχίζουμε να συναντιόμαστε. Από τα σου-

περ μάρκετ, μέχρι τις «άσκοπες» βόλτες και την παραμονή στο σπίτι, να βρούμε συνδέσεις με τον κόσμο που δεν την παλεύει. Να προσπαθήσουμε να αναδείξουμε και να συνδέσουμε τους αγώνες που ξεπηδάνε τώρα, εν μέσω καραντίνας, από τις φοιτητικές εστίες, τις φυλακές και τα νοσοκομεία, μέχρι τα κλειστά κέντρα κράτησης μετανασ(τρι)ών. Να ανιχνεύσουμε τρόπους συνάντησης με όλες αυτές που ήδη χαράσσουν αρνήσεις απέναντι στην κρίση που το κράτος προσπαθεί να μας φορτώσει. Να διερευνήσουμε τους όρους και τους τρόπους με τους οποίους θα ξαναβρεθούμε στη δημόσια σφαίρα, τους όρους με τους οποίους θα ξαναδιεκδικήσουμε τον δημόσιο χώρο.

Επειδή λοιπόν, οι ανάγκες μας τρέχουνε τώρα, η αναδιάρθρωση περνάει από πάνω μας τώρα και οι κρατικές πολιτικές σκοτώνουν τώρα, ίσως να είναι πολύ αργά «να λογαριαστούμε μετά».

Τέλη Μάρτη – αρχές Απρίλη
Φάμπρικα * Υφανέτ

